(3 Hours) **Marks : 100**

N.B. 1. All questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full marks

1. (A) Select the most appropriate answer from the options given below (ANY TEN) (10)

1) _______________refers to studying and collecting information about operations and responsibilities of a specific job.

a) Job Design b) Job description
c) Job analysis d) job specification

2) ___________ refers to putting right man for the right job.

a) Selection b) Recruitment
c) Placement d) None of these

3) _______________ is a technique of E-Selection.

a) Group Discussion b) Campus interview
c) Personal Interviews d) Key word search

4) Human Resource Development leads to _____________.
a) Personal Development b) Organisational Development
c) Career Development d) All of these

5) Performance appraisal is needed for _____________.
a) Managers b) Temporary Employees
c) Permanent employees d) All type of employees

6) ________________ helps to improve employee's mental health and wellbeing.
a) Counseling b) Mentoring
c) Training d) Career guidance

7) ______________states that most employees dislike work and lack motivation.

a) Theory Z b) Theory Y
c) Theory X d) ERG Theory

8) ______________ is an act of stimulating someone or oneself to a desired course of action.

a) Motivation b) Morale
c) Communication d) Emotional Quotient

F97DC588E8A52B3F0029A05F9C0BF694

9) ______________ is a feeling of injustice at the workplace.

a) Grievance b) Attrition
c) Counselling d) Engagement

10) ____________________ popularized the concept of Learning Organisations through his book entitled "The Fifth Discipline".

a) Peter Drucker b) Henry Fayol
c)Abraham Maslow d) Peter Senge

11) Employee ________________ is the extent to which employees feel passionate and committed to do their job.

b) Enrichment b) Engagement
c) Enlargement d) Endowment

12) Employee __________________ involves giving the employees autonomy to take right decisions.

b) Empowerment b) Enrolment
c) Education d) Experiment

(B) State whether the following statements are true OR false: (ANY TEN) (10)

1) Job Enlargement refers to vertical expansion of job.
2) Motion Study is a technique of job enrichment.
3) Strategic Human Resource Management has a long term perspective.
4) Job Rotation is a form of off the job training programme.
5) Performance appraisal facilitates promotion decisions.
6) The organisation has no role in Career planning of the employees.
7) Valence is the value that the individual associates with the outcome or reward.
8) Spiritual Quotient is the employee's ability to manage emotions at work place.
9) Under the Grievance Handling procedure, the ruling of the immediate superior is final and binding on the aggrieved employee.
10) Innovative organizations must give autonomy to employees.
11) Actively disengaged employees have negative attitude towards the firm.
12) Verbal comments can also constitute Sexual Harassment of women at work place.

munotes.in

Q2. Answer ANY TWO of the following. (15)

a) Define the term 'Human Resource Management'. Explain the importance of HRM.

b) What is Human Resource Planning? Explain the steps involved in Human Resource Planning.

c) Define Recruitment. Discuss the internal sources of recruitment.

Q3. Answer ANY TWO of the following: (15)

a) Define Human Resource Development. Discuss the functions of Human Resource Development.

b) Explain the concept of performance appraisal. What are its benefits?

c) Discuss briefly the importance of Career Planning & Development to employees and employers.

Q.4 Answer ANY TWO of the following (15)

a) Define Leadership. Explain the Transactional Leadership theory.

b) What is employee morale? Explain factors affecting employee morale.

c) Explain the term Employee Grievance. What are the causes of employee grievance in organisations?

Q5) Answer ANY TWO of the following: (15)

a) What do you mean by Competencies? Explain the classification of Competencies.

b) Explain the term Human Resource Information System. Discuss its importance.

c) Explain Employee Absenteeism. What are its causes?

Q6) **Write short notes on ANY FOUR of the following (20)**

a. Job Design
b. Off the job methods of training
c. Pink's Theory of Motivation
d. Learning Organisations
e. Managing Workforce Diversity
f. Downsizing

----

munotes.in

(मराठी रुपांतर)

सूचना १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात

प्र.क्र.१.अ] दिलेल्या पर्यायां पैकी योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही दहा) **१०**

१. .... म्हणजे; एखाद्या ठराविक कामाची प्रक्रिया आणि सबंधित कार्य जबादारा-या यांचा अभ्यास करणे व माहिति मिळवणे होय.
अ) कार्य कृती आराखडा ब) कार्य विवरण
क) कार्य पृथ:क्करण ड) कार्य विशेषतः

२. .... म्हणजे; योग्य कामी योग्य व्यक्ती नेमणे होय.
अ) निवड ब) भरती
क) नियुक्ती ड) या पैकी एकही नाही

३. .... हे; ई-निवडीचे एक तंत्र आहे.
अ) गट चर्चा ब) परिसर मुलाखत
क) वैयक्तिक मुलाखत ड) की-वर्ड शोध

४. मानव संसाधन विकास .... ला चालना देते.
अ) वैयक्तिक विकास ब) संघटनात्मक विकास
क) कारकीर्द विकास ड) या पैकी सर्व

५. .... कामगिरी मूल्यमापन होणे गरजेचे आहे.
अ) व्यवस्थापक ब) तात्पुरते कर्मचारी
क) कायम स्वरूपी कर्मचारी ड) सर्व प्रकारचे कर्मचारी

६. .... कर्मचा-यांचे मानसिक आरोग्य सुधारण्यास आणि त्यांचा विकास होण्यास मदत करते.
अ) समुपदेशन ब) मार्गदर्शन (Mentoring)
क) प्रशिक्षण ड) करिअर विषयक मार्गदर्शन

७. .... सिद्धांता नुसार; बहुसंख्य कर्मचा-यांना काम आवडत नाही आणि त्यांच्यात प्रेरणेचा अभाव असतो.
अ) सिद्धांत -झ ब) सिद्धांत - य
क) सिद्धांत - क्ष ड) ई आर जी -सिद्धांत

F97DC588E8A52B3F0029A05F9C0BF694

८. .... म्हणजे, एखाद्याला किंवा स्वतःला, ईच्छित काम करण्यास प्रेरित करणे होय.

अ) अभिप्रेरणा ब) आस्थाभाव/ मनोधैर्य (Morale)

क) संज्ञापन ड) भावनांक

९. .... म्हणजे; कार्यस्थळी आपल्यावर अन्याय झाल्याची भावना होय.

अ) तक्रार ब) कर्मचारी घटणे

क) समुपदेशन ड) मग्नता

१०. .... यांनी आपल्या 'पाचवे तत्व/नियम' या पुस्तकाद्वारे; शिकणारे संघटन ही संकल्पना लोकप्रिय केली.

अ) पिटर ड्रकर ब) हेनरी फेयॉल

क) अब्राहम मॅस्लो ड) पिटर सेंग

११. कर्मचारी .... म्हणजे, कार्माचा-यांमध्ये कामा विषयी तीव्रभाव व प्रतिबद्धतेचा विस्तार होय.

अ) समृद्धी ब) मग्नता

क) कक्षा-व्याप्ती ड) भावीलाभ हमी

१२. कर्मचारी......... म्हणजे, योग्य निर्णयाकरिता कर्मचा-यांना स्वायत्तता देणे होय.

अ) सशक्तीकरण/सबलीकरण ब) नोंदणी

क) शिक्षण ड) प्रयोग

ब] खालील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा. (कोणतेही दहा) **१०**

१. कार्य कक्षा विस्तार म्हणजे कार्याचा ऊर्ध्वगामी/वरच्या बाजूने विस्तार.
२. हालचाल अभ्यास हे कार्य समृद्धीकरणाचे एक तंत्र आहे.
३. डावपेचात्मक मानव संसाधन व्यवस्थापन हे दिर्घ योजना दृष्टी असणारे असते.
४. कामात बदल हा कार्य बाहय (off the job) प्रशिक्षण प्रकार आहे.
५. कामगिरी मूल्यमापन बढती विषयक निर्णय घेण्यास मदत करते.
६. कर्मचा-यांच्या करिअर नियोजनात, संस्थेची काहीच भुमिका नसते.
७. एकात्म भावनेमुळे व्यक्ति अंतिम निष्पतीशी किंवा सन्मानाशी जोडल्या जातात.
८. अध्यात्म भावनांक म्हणजे; कामावर असताना आपल्या भावनांचे व्यवस्थापन करण्याची क्षमता.
९. तक्रार निवारण प्रक्रियेत, लगत वरिष्ठा चा आदेश तक्रारदार कर्माचा-याच्या दृष्टीने अंतिम आणि बंधनकारक असतो.
१०. नाविन्यता जोपासणा-या संघटनां नी कर्मचा-यांना स्वायत्तता दिले पाहिजे.
११. हेतुत: अव्यग्र कर्मचा-याच्या मनात संस्थे विषयी नकारात्मक भाव असतो.
१२. शाब्दिक टोमणे; हा देखील कार्यालयीन लैगिंक शोषणाचा प्रकार आहे.

F97DC588E8A52B3F0029A05F9C0BF694

प्र.क्र.२ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) 'मानवसंसाधन व्यवस्थापन' ची व्याख्या सांगून; मानवसंसाधन व्यवस्थापना ची कार्ये विशद करा.

ब) मानवसंसाधन नियोजन म्हणजे काय?. मानवसंसाधन नियोजन प्रक्रियेच्या पाय-या विशद करा.

क) भरतीची व्याख्या सांगा. भरतीच्या अंतर्गत स्त्रोतांची चर्चा करा.

प्र.क्र.३ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) मानव संसाधन विकासाची व्याख्या सांगा. मानव संसाधन विकासाच्या कार्यांची चर्चा करा.

ब) कामगिरी मुल्यमापन; ही संकल्पना स्पष्ट करून कामगिरी मूल्यमापनाचे फायदे सांगा.

क) कर्मचारी आणि रोजगारदाता यांच्या दृष्टीकोणातून करिअर नियोजन आणि विकासाचे महत्व; - या विषयी चर्चा

प्र.क्र.४ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) नेतृत्व या संकल्पनेची व्याख्या करून; नेतृत्वाचा व्यवहारिक सिद्धांत (Transactional) स्पष्ट करा.

ब) कर्मचारी आस्थाभाव/मनोधैर्य (Morale) म्हणजे काय? कर्मचारी आस्था भावने वर परिणाम करणा-या घटकांची चर्चा करा.

क) कर्मचारी तक्रार ही संकल्पना स्पष्ट करा. कर्मचा-यांच्या तक्रारी मागील विविध कारणे कोणती?

प्र.क्र.५ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) सक्षमता (Competencies) म्हणजे काय? सक्षमतांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

ब) मानव संसाधन माहिती प्रणाली (HRIS) म्हणजे काय? HRIS चे महत्व या विषयी चर्चा करा.

क) कर्मचारी गैरहजेरीभाव ही संकल्पना स्पष्ट करा. गैरहजरेची विविध कारणे कोणती ते सांगा.

प्र.क्र.६ थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) **२०**

अ) कार्य कृतीआराखडा

ब) बाह्य प्रशिक्षण पध्दती (off the job)

क) पिंक चा प्रेरणा सिद्धांत

ड) शिकणारे संघटन

इ) कर्मचारी बहुविविधता व्यवस्थापन

फ) आकार-कपात (Downsizing)

----

munotes.in